

โครงการวิจัยเรื่อง : รัฐ สังคม ชุมชน: สถานการณ์ความเสี่ยงของเยาวชนต่อปัญหาเสพติดในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง (The State, Society and Community: Risk Situations of Youth against Drug Problems in Community areas in the Municipalities of the Lower Northern Region)

ผู้วิจัย: นายวสันต์ ปวนปันวงศ์^๑

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง รัฐ สังคม ชุมชน: สถานการณ์ความเสี่ยงของเยาวชนต่อปัญหาเสพติดในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเชิงพื้นที่เพื่อประเมินความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนในเรื่องปัญหาเสพติดในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ๒) เพื่อศึกษามาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเพื่อลดความเสี่ยงต่อเยาวชนกับปัญหาเสพติดของภาครัฐ ภาคสังคม และชุมชน ในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และ ๓) เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการป้องกัน ลดความเสี่ยง และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของ รัฐ สังคม และชุมชน ในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง โดยทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดว่าด้วยกฎหมายการป้องกันปราบปราม ลดความเสี่ยง และแก้ไขปัญหาเสพติด ประกอบด้วย กฎหมายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด สำคัญและเป้าหมายของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย แนวคิดที่ว่าด้วยแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลว่าด้วยเรื่องยาเสพติด ประกอบด้วย แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.๒๕๖๒ แนวคิดที่ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐและสังคม และแนวคิดที่ว่าด้วยเยาวชนกับปัญหาเสพติด

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยออกเป็น ๓ ขอบเขต ได้แก่ ๑) ขอบเขตพื้นที่การศึกษาในการวิจัยและเก็บข้อมูล ได้แก่ ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ ตาก พิชณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิษณุโลก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ และ อุทัยธานี ๒) ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา โดยคณะผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเนื้อหาที่ครอบคลุมในเรื่องของ สภาพปัญหาเชิงพื้นที่เพื่อประเมินความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนในเรื่องปัญหาเสพติดในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ตลอดจนมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเพื่อลดความเสี่ยงต่อเยาวชนกับปัญหาเสพติดของภาครัฐ ภาคสังคม และชุมชน ในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง รวมไปถึง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการป้องกัน ลดความเสี่ยง และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของ รัฐ สังคม และชุมชน ในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และ ๓) ขอบเขตช่วงเวลาที่ทำการศึกษา งานวิจัยนี้มีขอบเขตดำเนินงานด้านเวลา ๑ ปี ภายใต้ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการแสดงหาคำตอบประเด็นเกี่ยวกับการค้นหาปัญหาในเชิงพื้นที่ในภาพรวมคือ ระดับรัฐ สังคม และชุมชน เพื่อประเมินความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนในเรื่องปัญหาเสพติดในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ใช้

^๑ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

แบบสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured) ผ่านการสุ่มตัวอย่างในรูปแบบแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานและวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work)

สรุปผลการวิจัยจาก ได้แก่ **วัตถุประสงค์งานวิจัยข้อที่ ๑** จากการศึกษาสภาพปัญหาเชิงพื้นที่เพื่อประเมินความเสี่ยงที่ส่งผลต่อเยาวชนในเรื่องปัญหาเสพยาเสพติดในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า สถานการณ์ ความเสี่ยง ข้อพิจารณา ประเทศไทยกับปัญหาเสพยาเสพติดการดำรงอยู่อย่างมีตัวตนภายใต้ความมั่นคงมีประเด็นที่มีความน่าสนใจหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ ประเด็นปัญหาเสพยาเสพติดในพื้นที่แนวชายแดนที่ถือได้ว่าเป็นพื้นที่เสี่ยงในการลักลอบลำเลียงยาเสพติด นอกจากนี้การขนส่งยังมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่รูปแบบที่ไม่มีการซ่อนพราง ก็จะมีการใช้รถนำในการผ่านจุดตรวจของเจ้าหน้าที่เพื่อแจ้งเตือนรถที่บรรทุกยาเสพติดที่ขับตามมา หรือการลักลอบลำเลียงโดยใช้ระบบขนส่งโลจิสติกส์ ผากส่งพัสดุภัณฑ์ และมีขบวนการค้ายาเสพติดรายย่อยบางรายทำการติดต่อรับยาเสพติดจากภายนอกประเทศไทยโดยตรง ส่งผลให้ยาเสพติดประเภทยาบ้า ไอซ์ และเฮโรอีน มีราคาตกลงทั้งชายปลีกและชายส่ง โดยมีปัจจัยจากแหล่งผลิตยาเสพติดมีกำลังการผลิตยาเสพติดที่มีปริมาณมากขึ้นด้วย และยาเสพติดประเภทเคตามีนที่กำลังเริ่มได้รับความนิยมในกลุ่มผู้เสพยาเสพติด เป็นต้น **วัตถุประสงค์งานวิจัยข้อที่ ๒** จากการศึกษามาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อลดความเสี่ยงต่อเยาวชนกับปัญหายาเสพติดของภาครัฐภาคสังคม และชุมชน ในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่าทุกภาคส่วนได้มีการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีทั้งความร่วมมือในเชิงบวกในการบูรณาการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาใช้เชิงพื้นที่และนโยบาย และการดำเนินงานแบบแยกส่วนความรับผิดชอบ โดยรูปแบบของมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อาทิเช่น การแบ่งพื้นที่เสี่ยงของประเด็นปัญหาเสพยาเสพติดโดยแยกออกตามสีและหมู่บ้านผ่านการบันทึกสถิติอัตราการการค้าและเสพยาของหน่วยงานปกครองท้องถิ่น จังหวัด และชุมชนในการรวบรวมข้อมูล ไว้ ๔ ระดับ คือ หมู่บ้านสีขาว หรือปลอดยาเสพติด หมู่บ้านสีชมพู หรือปัญหายาเสพติดน้อย หมู่บ้านสีเหลือง หรือปัญหายาเสพติดปานกลาง และหมู่บ้านสีแดง หรือปัญหายาเสพติดมาก ซึ่งเป้าหมายของการแก้ไขปัญหายาต้องลดสถานะหมู่บ้าน/ชุมชนสีแดง ให้เป็นพื้นที่สีชมพู หรือปัญหายาเสพติดน้อยต่อไป มาตรการร่วมกันสอดส่องดูแลชุมชน มาตรการปิดกวาดบ้าน ด้วยการดำเนินการเข้าสู่ตรวจปัสสาวะนักเรียนในสถานศึกษาต่างๆ การสุ่มตรวจสถานบริการและสถานบันเทิง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมด้วยกิจกรรมอื่นๆ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด **วัตถุประสงค์งานวิจัยข้อที่ ๓** จากการศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการป้องกัน ลดความเสี่ยง และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของ รัฐ สังคม และชุมชน ในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐและสังคม จากการดำเนินนโยบายและมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐที่ผ่าน งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า การดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐผ่านกฎหมายและมาตรการต่างๆ ยังคงมีช่องว่างทางกฎหมาย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการเสนอแนะให้มีการยกระดับการมีส่วนร่วมของภาคสังคมและชุมชนให้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอแผนงานหรือยุทธศาสตร์ด้านยาเสพติดในระดับจังหวัด เพื่อให้ภาคสังคมและชุมชนตระหนักถึงของการเป็นเจ้าของปัญหาที่จะเป็นตัวดำเนินการแก้ไขปัญหาเองโดยให้ภาครัฐเป็นกลไกเสริมแทนที่จะเป็นการจัดโครงการเกี่ยวกับยาเสพติดโดยภาครัฐเพียงอย่างเดียว ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการที่ไม่ใช่แค่เป็นเพียงการจับกุมการขนย้ายยาเสพติด โดยการตั้งด่านสกัดต่างๆ ตามเส้นทางที่เชื่อมต่อกับภูมิภาคต่างๆ รูปแบบการปฏิบัติการและความร่วมมือมักพบในเรื่องการลงพื้นที่ตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การจัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาเสพติดในชุมชน ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันการศึกษา ควรให้สถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการดูแลเยาวชน เช่น การเพิ่มมาตรการในการเฝ้าระวัง เยาวชน ให้คำปรึกษา และ ขอความร่วมมือจากชุมชนผ่านการประชุมหารือหรือโดยจากการเข้าร่วมประชุม ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ข้อจำกัดของการวิจัยในครั้งนี้ คือ โครงการวิจัยนี้เป็นเพียงการศึกษาเกี่ยวกับ สถานการณ์ การมีส่วนร่วมของภาครัฐ สังคม ชุมชนรวมถึงมาตรการและการแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างซึ่งเป็นการนำเสนอประเด็นในภาพรวมในระดับภาคเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถนำไปอธิบายสถานการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดในเยาวชนในสังคมไทยได้ทั้งหมดหรือบ่งชี้ความเหมือนหรือแตกต่างของการปฏิบัติการของ ภาครัฐ สังคม ชุมชนในประเด็นเรื่องยาเสพติดกับเยาวชนของแต่ละจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างได้ละเอียดเป็นกรณีแต่ละจังหวัด

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย คือ ๑) ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเสพติดทั้งทางทฤษฎีและการดำเนินงาน ในส่วนของข้อกฎหมายต่างๆ ให้แก่ เยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ๒) ควรศึกษาประเด็นอื่นๆ เช่น พฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดเชิงเปรียบเทียบกับสถาบันอื่นๆ เนื่องจากแต่ละพื้นที่ แต่ละสถาบันการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน สภาพปัญหาจึงแตกต่างกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการดำเนินการป้องกันยาเสพติดในเยาวชนต่อไป และ ๓) ควรส่งเสริมการบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการแก้ไขปัญหาเสพติดระหว่างหน่วยงานราชการที่เป็นตัวแทนภาครัฐ และภาคประชาสังคม โดยใช้แนวทางการบูรณาการเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน และพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนอื่นๆ ในส่วนกลางหรือชุมชนอื่นๆในส่วนภูมิภาคเพราะมิติต่างๆของแต่ละชุมชนและพื้นที่อาจไม่เหมือนกัน

คำสำคัญ : ปัญหาเสพติด, เยาวชน, เทศบาลเมือง, ภาคเหนือตอนล่าง